

Vår saksbehandler
Liv Trengereid
Faglig ressurscenter

Vår dato
27.06.2002
Deres dato

Vår referanse
200200660-4
Deres referanse

Til
Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Kopi til
AAD
C v/Trude Heber
E v/Børge Hansen
U v/May Balkøy
F v/Astrid Opsal

HØRINGSUTTALELSE NOU 2002:1 FORTID FORMER FRAMTID

Vår uttalelse er så vidt omfattende at vi finner det naturlig å ta oppsummering og konklusjon innledningsvis.

Oppsummering:

Det sies i utredningen at økonomiske forbedringer vil kunne gi store framtidige verdiøkninger, mens det ikke å gjøre noe, vil kunne føre til store framtidige tap. Det sies også at bemanningssituasjonen i den offentlige kulturminneforvaltningen fører til at viktige ansvarsområder blir nedprioritert og oppgaver blir liggende uløst. Dette viser at det kan være dårlig samsvar mellom ansvar og oppgaver og tilgjengelige ressurser, men det viser også at det er behov for å prioritere før en går videre, da kulturminneforvaltningen neppe får midler som kan løse alle oppgavene samtidig.

Konklusjon:

Oppgavene innen kulturminnevernet er mange og kan virke uoverkommelige om det ikke slås fast noen prinsipper som bidrar til prioritering av hva som skal vernes/tas vare på, og mellom ulike tiltak. Her bør staten vise handlekraft og skjære igjennom slik at basisgrunnlaget legges på plass først. Når dette er gjort kan ansvar delegeres til kommunene, og staten/fylkeskommunen kan nøye seg med å følge opp gjennom et sterkere tilsyn i plan- og dispensasjonsbehandling innenfor områder med nasjonale og regionale viktige kulturminner/kulturmiljøer.

Følgende prioritering foreslås:

- Systematisk registrering og dokumentering av kulturminner må iverksettes.
- Statsbygg tar herunder ansvar for egne eiendommer.
- Fylkeskommuner og kommuner må ta sitt ansvar for å kategorisere og prioritere (lage planer) på tvers av regioner, kommunegrenser og i kommuner på tvers av eiendomsgrenser.
- Fylkesdelplaner og kulturminnevernplaner hvor kulturminnene er prioritert bør gjøres tilgjengelig for allmennheten.
- Registreringer og data gjøres tilgjengelig for alle.
- Det må sikres kompetanse i kommunene som kan ivareta kulturminnevernet på en profesjonell måte i all saksbehandling

- Plan- og bygningsloven må ta ansvar for at viktige særlover blir samordnet og kreve en koordinering mellom ulike interesser og ulike lovverk tidlig i planprosessene.
- Staten må følge opp forprosjektet "Statens kulturhistoriske eiendommer – Politikk for eierskap og forvaltning" med et hovedprosjekt.
- Det må sikres informasjon og kunnskap i opplegg og læreplaner for skoler og barnehager
- Arbeid med kulturminnevernet bør baseres mer på en vinn-vinn situasjon slik at samhandling privat/offentlig kan fungere
- Staten må koordinere sine interesser.

Statsbyggs utgangspunkt

Statsbyggs utgangspunkt for høringsuttalelsen er som eier og forvalter av ca. 2. mill. m2 bygningsmasse i statlig sivil sektor. I tillegg har vi ansvar for utvikling av store statlige eiendommer landet over.

Et av hovedmålene i Statsbyggs Hovedstrategi 2002-2004 er å ha særlig ansvar for bevaring av kulturhistoriske verdier av nasjonal betydning.

Etter utskillelsen av såkalte konkurransebygg sommeren 2000, har Statsbyggs bygningsmasse nå status som formålsbygg. Begrepet formålsbygg er definert i St.prp. 84(1998-1999) *Om ny strategi for Statsbygg og etablering av Statens utleiebygg AS*. Statsbygg er i denne sammenhengen en naturlig forvalter av statens kulturhistoriske eiendommer i sivil sektor. Det vises her til forprosjektet "Statens kulturhistoriske eiendommer – Politikk for eierskap og forvaltning" som i regi av AAD ble ferdigstilt i mars 2002. Av dette forprosjektet følger at politikk for eierskap og forvaltning vil utarbeides gjennom et senere hovedprosjekt.

Vi vil på denne bakgrunn gi våre innspill og besvare departementets spørsmål.

Innledningsvis er det grunn for å berømme kulturminneutvalget for et omfattende arbeid på et område som angår oss alle, favner bredt og kan ha ulike perspektiver avhengig av hvilke ståsted den enkelte har.

Statsbygg kunne imidlertid ønske utvalget hadde hatt mulighet til å bygge sine drøftinger på resultatet av en mer utfyllende analyser og kartlegging, men har forståelse for at tid og økonomi ikke har tillatt mer grunnlagsarbeid og flere registreringer enn det som allerede er gjort.

Rapporten som sådan kunne kanskje hatt en klarere og mer logisk struktur og oppbygning. En regner med at dette bør gjøres etter høringen, når alle kommentarene skal systematiseres. En ser her muligheten for at en mer tradisjonell oppbygning kan bidra til å gjøre et såpass omfangsrikt og mangfoldig innhold mer tilgjengelig. I dette arbeidet kan det også være et mål å få en større sammenheng mellom målene, strategiene og innsatsområdene og tiltakene som framgår av kap. 4-13.

Høringsdokumentet inneholder mange detaljer. Det kan stilles spørsmål ved om en på dette tidspunkt i arbeidet burde satse mer på å tydeliggjøre hvilke prinsipper en vil legge til grunn for arbeidet og la de fasene som må komme senere detaljere tiltak og virkemidler.

Regjeringen har satt «Fra ord til handling» på dagsorden. I dette ligger tanker om modernisering, effektivisering og forenkling i offentlig sektor som også kan legges til grunn for det videre arbeidet med en politikk for kulturminnevernet.

Stat og kommune har et stort ansvar for de viktigste samfunnsoppgavene, herunder også kulturminnene som er og fortsatt vil være en viktig del av det offentliges ansvar i fremtiden. Det presiseres at en i ulike ansvarssammenhenger må skille mellom de offentlig eide og de privateide kulturminnene.

Kulturminnevernet er omfattende og organisert på ulike måter. Det er uten tvil et potensiale for å effektivisere arbeidet også her slik at midlene rekker lenger. I denne sammenheng er det behov for å tenke nytt og være kreativ. Kan hende må en tørre å gå helt nye veier for å oppnå ønsket effekt av det arbeidet som skal gjøres.

NOU 2002:1 «Fortid former framtid» er et viktig bidrag til å skape en åpen diskusjon innenfor et område som til dels har vært innadventd og lite tilgjengelig for befolkningen generelt. Rapporten setter fokus på viktige mål og strategier, men det er fremdeles stor avstand mellom ambisjoner og realitet. Dette gir behov for å prioritere slik at viktige forutsetninger for å komme videre kommer på plass. Kompetansen innen det offentlige kulturminnevernet er god, og aktørene vet nok om lovverket og mye om de eventuelle objektene de er satt til å forvalte. For å komme videre bør det kan hende fokuseres mer på hvordan arbeidet kan gjøres.

Modernisering, effektivisering og forenkling i kulturminnevernet krever som i mange andre sektorer først og fremst en bevisst holdning til hva som skal prioriteres, ansvarsfordelingen, utøvelsen, organiseringen og fordelingen av arbeidet. Her bør det også fokuseres på hvilke prosesser som kan lede frem til et bedre og mer hensiktsmessig kulturminnevern.

Utvalget har et mandat med åtte underpunkter som skulle vurderes særskilt. Det ville vært interessant å se en mer utfyllende drøfting av mandatet i fht. de prioriteringer, konklusjoner og anbefalinger rapporten har konkludert med.

1. Utredningens mål, strategier og innsatsområder som grunnlag for den framtidsrettete kulturminnepolitikken

Hovedmålene beskrevet i kap. 3 favner bredt og det er vanskelig å være uenig i dem.

I og med at de er formulert såpass overordnet, kan de favne det meste innenfor de hovedtemaene som er valgt.

Kommentarer til de 5 målsetningene:

- 1. Målet virker noe opplagt og kunne kanskje like godt vært en forutsetning som et mål*
- 2. Dette er et godt mål som gir føringer for hvordan arbeidet fremover skal drives og hva som skal prioriteres.*
- 3. Formuleringen er bra men det savnes en klarere definisjon av ordet «bærekraftig» og hvilke prioriteringer dette gir for det videre arbeidet dersom målet skal ha mening for folk flest.*
- 4. Politisk og samfunnsmessig engasjement blant den norske befolkningen generelt sett har blitt svakere, dette gjelder i enkelte sammenhenger også innen kulturminnevernet.
Statsbygg støtter utvalgets målsetning om samspill mellom offentlige og private aktører for å øke engasjementet, utnytte ressursene og fordele ansvaret.*
- 5. Dette målet kan det stilles spørsmål ved. Utredningen synes å fokusere forholdsmessig mye på økte økonomiske rammer enn på andre tiltak som kan gi de samme resultatene. Det vises her til ord som; prioritering, nytenking, modernisering,, effektivisering og forenkling. Dette er ord som hver for seg bør vurderes i alle tiltak som foreslås. I neste fase av arbeidet bør en kan hende vurdere usikkerhet slik at de største risikomomentene blir identifisert, og en kan jobbe systematisk for å redusere dem og bli mer målrettet i arbeidet.*

Offentlig ansvar og samfunnsøkonomiske kostnader ved offentlig ressursbruk tilsier at:

- Det offentlige bør fortsatt ha et bredt og omfattende ansvar for kulturminneforvaltningen, men ansvaret bør avgrenses.
- En gjennomgang og klargjøring av hvor grensene for det offentlige ansvaret bør gå.
- Det blir viktig at det offentlige driver effektivt.
- Det offentlige bør ta tak i grunnleggende problemområder, prioritere dem og bygge videre på nye og kreative løsninger som fremmer målsetningene.
- Generell kompetanseheving og økt statlig satsing og prioritering av kulturminnevern.

Effektivitet handler om å nå de mål en har satt seg på best mulig måte.

En bør vurdere om:

- Grupperinger som arbeider med kulturminnevern samt det offentlige apparatet er organisert godt nok.
- Lovverket er ryddig nok og godt nok for de store oppgavene som ligger foran oss.
- Tilgjengelighet og informasjon er god nok.
- Det offentlige kan opptre mer hensiktsmessig i sine roller som myndighet, finansieringskilde og kontrollør.

For Statsbygg er omsetting av målene til konkrete tiltak viktig for å sikre:

- God og forsvarlig oppfølging av statlig politikk, behov, mål og resultatkrav mht. statlig eiendomsutvikling og bygningsmasse.
- Forsvarlig og rasjonelt vedlikehold og bruk av bygningsmassen
- At kvalitet ikke forringes
- At utviklingspotensialet i bygningsmassen ses i en større sammenheng (ombruk/gjenbruk/næringsbruk)
- Sammenheng mellom økonomi og bruk av bygningsmassen.
- Verdiskaping utover det rent bygningstekniske.
- En riktig FoU-strategi.

Strategier:

Det er gjennom strategiene en har mulighet til å påvirke hvordan en kan nå målene, og hvor en bør plassere ressursene for å oppnå det en ønsker. I dette arbeidet er det behov for å fokusere på hva som skal prioriteres, om en annen organisering av arbeidet kan bidra, eller om nye verktøy kan benyttes for å endre dagens handlingsmønster for å oppnå større verdiskaping.

Statsbygg støtter mange av de tiltak utvalget initierer men tror at kulturminnevernet trenger mer nytenking og fremtidsrettede strategier for å kunne realisere en mer verdiskapende kulturminnepolitikk.

Nye måter å gjøre ting på:

Kulturminnevernet har vært et relativt innadvendt felt i mange år. Av denne grunn har bevaringsarbeidet blitt noe eksklusivt og engasjert forholdsvis få. Informasjon og formidling er viktige virkemidler for å endre dette. Nytenking og annen organisering står også sentralt. En bør vurdere om andre miljøer kan engasjeres for å tenke markedsføring av kulturminnene på en annen og ny måte. Det å være ekspert på kulturminner betyr ikke automatisk at en også er ekspert på hvordan en kan nå og engasjere nye målgrupper. Kanskje bør kulturminnevernet legge større vekt på å engasjere annen spisskompetanse til å gjennomføre en del av de oppgavene som skal og bør gjøres, og nøye seg med å gi føringer, sette rammer og kontrollere prosesser som settes i gang.

Statsbygg etterlyser en mer grunnleggende debatt om nye måter å organisere/fordele ulike oppgaver.

2. Hvordan legge til rette for aktiv bruk og ivaretagelse av mangfoldet i kulturarven?

- ***Hvordan bør kulturminnepolitikken legge til rette for å skape interesse og engasjement for kulturarven?***

Interesse og engasjement er ofte forankret i kunnskap og forståelse. Vi vet at interessen for kulturminnevern har vært økende i visse miljøer, og at nasjonale satsninger som Kulturminneåret 1997, med lokale arrangementer land og strand rundt har hatt stor verdi.

Kulturminner og kulturmiljøer er en viktig faktor for å oppleve tilhørighet til et sted.

Det sies at potensialet for å bruke kulturminnene som kunnskaps- og opplevelsesressurser for det enkelte menneske og samfunnet ikke er analysert. Samfunnet blir stadig mer omskiftelig, ting går raskere og rastløsheten rår i mange miljøer. Kulturminnene og kulturmiljøene representerer på mange måter både røtter og grunnfjell i denne settingen. Kommunene kan utnytte kulturminnene for å skape tilhørighet for nye innbyggere og styrke stoltheten om egen bygd. Her vil det også være rom for samhandling med næringslivet som ofte leter etter en profil å identifisere seg med. Dess mer kulturminnene blir allemannseie dess lettere er det å ta vare på dem.

Statens oppgave bør være å legge til rette dugnad i alle landets kommuner for å identifisere og registrere lokale kulturminner/ kulturmiljø/ kulturlandskap, med hjelp og støtte fra Fylkeskommune og Riksantikvar. Dette kan bl.a. danne verdifullt grunnlag for kommunale kulturminnevernplaner, samt nye og reviderte reguleringsplaner. Dette er også i tråd med Stortingets ønske om å delegere mer ansvar for kulturminnevern til kommunene.

Tiltak som årlige og høyt profilerte statlige, fylkeskommunale og kommunale kulturminnevernpriser vil også bidra til å sette søkelys på bevaring og vern som et positivt innsatsområde. Barnehager, skoler, organisasjoner og enkeltpersoner kan delta for å øke kunnskap og bevissthet om eget nærmiljø.

Større generell kunnskap i samfunnet om verdien av å bevare kulturminner/ kulturmiljøer vil også komme forvaltningen av statlige kultureiendommer til gode.

Statsbygg er enig i at samarbeidet mellom private og offentlige aktører, og mellom kulturminneforvaltningen og andre samfunnssektorer, kan bli bedre og at en fornyet kulturminnepolitikk må tydeliggjøre at arbeidet med kulturminner og kulturmiljøer er viktig for samfunnsutviklingen.

Statsbygg etterlyser imidlertid en politikk for hvordan en kan bruke kulturminnene til å styrke andre oppgaver samfunnet skal løse, og dermed få større samhandling på tvers av fagmiljøer.

- ***Hvilke virkemidler er de mest sentrale i forhold til å få en god forvaltning av mangfoldet i kulturarven – slik at langt flere kan få større bevissthet om kulturminneverdiene når de skal velge?***

Mange har kunnskap om hva som fins av kulturminner og kulturmiljøer. Det er viktig, samtidig som det er en stor utfordring å systematisere og videreutvikle dette kunnskapsgrunnlaget.

Grunnlaget for en god kulturminneforvaltning er å ha god oversikt og kunnskap om hva som finnes. Registreringsarbeidet må styrkes både på lokalt plan og på statlig nivå, for å kunne oppnå valgte målsetninger.

De siste årene har en del kommuner utarbeidet kulturminnevernplaner. Dette har vært til stor nytte for administrasjon og har vært retningsgivende for politikere

når det skal fremmes/behandles planer etter plan- og bygningsloven. Planprosessene og det ferdige produktet har også vært til glede for lokalbefolkningen som har blitt oppmerksomme på hva bygda har å by på. Kunnskapen har også bidratt til å skape stolthet og tilhørighet til stedet de bor på.

Stat og fylkeskommune bør oppfordre alle kommuner til å gjennomføre en slik registrering, kategorisering og kvalifisert vurdering for at plan- og byggesaksbehandling kan gjennomføres uten større usikkerhet og forsinkelser. Staten bør sørge for å ha sine registre oppdatert før kommunene utarbeider sine kulturminnevernplaner og oppfølgingsprogram for kulturminnevern. Herunder nevnes også viktigheten av å legge kulturminnevernet inn som en premiss i arealplanlegging, arkitektkonkurranser og anbudsrunder mm. Bærekraftsperspektivet bør utdypes og det bør innføres egne programmer for planlegging og oppfølging av kulturminner når større utviklingsplaner utarbeides - på linje med miljøoppfølgings- og designprogrammer som etterhvert har fått fotfeste i norsk planteori og -praksis.

Statlige forvaltere av kulturminner må gjennomgå egne eiendommer og lage verneplaner. Det må bygges opp et registreringssystem som gjør det enkelt å holde oversikt over statens kulturhistoriske eiendommer (ref. "Statens kulturhistoriske eiendommer--politikk for eierskap og forvaltning".)

- ***Hvilke muligheter ligger i plan- og bygningsloven for å ivareta kulturminneverdier, og hvilke muligheter ligger i den rollen og det ansvaret blant annet kommunene har i forhold til disse verdiene?***

Statsbygg er enig i at dagens lovgivning ikke fungerer godt nok i forhold til visjonen, målene og strategiene som må ligge til grunn for framtidens kulturminnepolitikk. Vi er også enige i at kulturminneloven må forenkles slik at den tilpasses dagens og morgendagens behov på området. Vi slutter oss til målet om å utarbeide en ny kulturminnelov, samtidig som plan- og bygningsloven styrkes som virkemiddel i kulturminnepolitikken.

Plan- og bygningsloven (pbl) legger formelle rammer for store deler av all offentlig planlegging. I forhold til miljøvern og kulturminnevern er pbl. på mange måter det viktigste lovvirkemiddelet. Føre-vår prinsippet er viktig. Loven legger opp til samarbeid og avveining av interesser på et tidlig tidspunkt, både på et overordnet og detaljert plannivå.

- Plan- og bygningsloven bør styrkes på bekostning av særlovene.
- Det bør gis klarere retningslinjer mht. praktiseringen av plan- og bygningsloven når det også er aktuelt med bestemmelser i særlover.

Statsbygg er enig i at koblingen mellom plandel og byggesaksdel er viktig på kulturminnefeltet, og at det i lovens byggesaksdel blir tatt inn mer konkrete bestemmelser som legger vekt på kulturhistoriske og arkitektoniske forhold.

I store planoppgaver har en ofte mange særlover som kommer til anvendelse og som skal tas hensyn til. Det oppleves ofte at «lovvoktere» ikke koordinerer seg og at viktige planspørsmål ikke lar seg løse på en god måte fordi alle parter holder på sitt og ingen tar ansvar utover det lovverket de er satt til å forvalte. Slik kan viktige problemområder falle mellom «to stoler» eller en kan oppleve innsigelser som står mot hverandre og vanskeliggjør gode løsninger. Plan- og bygningsloven som er den viktigste «planloven» må ta ansvar for at viktige særlover blir samordnet og kreve en koordinering mellom ulike interesser og ulike lovverk tidlig i planprosessene.

Statsbygg er til dels enig med Planlovutvalget som sier at dispensasjonsbestemmelsen forstås og praktiseres ulikt, at terskelen for dispensasjon i mange tilfeller er lav, og at dispensasjoner fra vedtatte planer bare bør skje unntaksvis. Statsbygg støtter at planlovutvalgets forslag følges opp, slik at dispensasjonspraksisen innskjerpes. En slik skjerpning bør imidlertid innføres først etter at kommunene /fylkeskommunene har gjennomført planprosesser som prioriterer hvilke kulturminner en bør og skal ta vare på. Statsbygg støtter at fylkesplanen i større grad bør brukes for å løse oppgaver og ivareta interesser som går ut over kommunegrensene, dvs. at regional planlegging styrkes og gjøres mer forpliktende når det gjelder arealbruken.

Pbl skal videre ivareta at det etableres en god prosess i de tilfeller der verneverdig bebyggelse er regulert til spesialområde bevaring. Ved endring av bestående bebyggelse framgår det bl.a. (§92) at ved oppussing av fasade skal kommunen bl.a. se til at historisk, arkitektonisk eller annen kulturell verdi som knytter seg til et byggverks ytre, så vidt mulig blir bevart. Loven åpner imidlertid for at det kan gis dispensasjoner dersom det foreligger særlige grunner. Kulturminneverdier må ofte vike på bekostning av ønske om privat/offentlig handlingsrom og økonomi – ofte fordi det ikke er kunnskap eller kompetanse som kan forsvare kulturminnevernet med overbevisende tyngde. Kommunene må settes bedre i stand til å ivareta kulturminner ved revisjon av reguleringsplaner og prioritere kulturminnevernet i stedsanalyser og temaplaner.

Ny teknologi gir muligheter for å koble ulike planverktøy slik at registrerte kulturminner synliggjøres på plankart når kommuneplaner, reguleringsplaner, bebyggelsesplaner og byggesøknader skal utarbeides. Utgangspunktet er at kulturminnene må være registrert og lagt inn som elektroniske/digitale data. Alle saksbehandlerne bør ha tilgang til slike data. Dette krever at ulike offentlige nivåer samordner seg og gir sitt bidrag ut fra hvilket ansvar de har i prosessen. I dag har det offentlige og andre aktører ulike datasystemer og programmer. Mye kan effektiviseres om alle får tilgang til de registre som bygges opp, og om noen tar et ansvar for å legge til rette for dette.

Som MIK så KIK

For en del år tilbake satset staten på å få miljøkompetanse inn i kommunene gjennom det såkalte MIK-programmet. Opplegget har bidratt til større fokus på og kompetanse om miljøproblematikken i norske kommuner. Opplegget har vært en suksess og selv

om forsøket nå er avsluttet, sitter mange kommuner igjen med verdifull kompetanse hos miljøkoordinatorer, miljøsjefer eller arealplanleggere som har sitt utgangspunkt og faglige grunnlag i miljøfaglige utdanningsinstitusjoner rundt om i landet.

Kan hende bør staten etablere et KIK (kulturminner i kommunene) -program for å øke kompetansen og oppmerksomheten mht. kulturminner. Opplegget kan starte i prøvekommuner og et av kravene bør være at ressursene skal inngå i kommunens plan- og byggesaksteam. Staten må gi incentiver og etterhvert bør alle kommuner få mulighet til å skaffe seg slik kompetanse. Samtidig bør fylkeskommunene initiere et nettverk for denne faggruppen som kan utveksle erfaringer og få ideer til det lokale arbeidet.

3. Kulturminner og kulturmiljøer som grunnlag for verdiskaping.

Statsbygg (SB) vil ikke nyte godt av statlige tilskuddsordninger utover midler fra Statsbudsjettet. Særregler i skatte og avgiftssystemet vil imidlertid også kunne komme SB til gode. De særregler innenfor skatte- og avgiftssystemet som kommer Statsbygg til gode vil være fritak for merverdiavgift og eiendomsskatt.

De fleste av Statsbyggs eiendommer er i bruk. Det er et krav om at vi skal ha kostnadsdekkende husleie - med unntak av eiendommer til kongelige formål som har eget budsjettkapittel.

Statsbygg forvalter i tillegg en rekke kulturhistoriske eiendommer som enten er administrativt fredet eller bevaringsverdige etter pbl., og disse kommer inn under husleieordningen.

Krav om kostnadsdekkende husleie vil kunne påføre leietakeren en betydelig merkostnad ved rehabilitering (viser til anbefaling fra utvalgets flertall kap 5.6.4. siste avsnitt). Statens økonomireglement setter krav om at kostnadene skal synliggjøres der "de hører hjemme". Det kan oppfattes som urimelig at leietakeren skal bære denne merkostnaden alene. Et forslag til løsning kan være at etater som leier i denne type eiendom gis en automatisk husleiekompensasjon i slike tilfeller.

Marked og "Image"

En bygning eller et anlegg med verneverdig karakter eller status, har også en egenverdi som i økende grad har markedsinteresse. I kraft av sin egenart vil anlegget eller bygningen kunne være attraktivt som leieobjekt fordi bygningsmiljøet eller lokalene i seg selv bidrar til å befeste eller skape virksomhetens identitet eller "image". Omfanget av dette fenomenet vil kunne variere med den geografiske beliggenheten av kulturminnet. Husleien vil for øvrig forutsetningvis måtte være akseptabel.

Ulike prinsipper for vern kan legges til grunn, men valget vil vanligvis innebære at leietaker må være innforstått med konsekvensene og akseptere de restriksjoner som følger.

Få mer ut av hver krone - over tid

Utredningen setter søkelys på behov for større økonomiske ressurser i kulturminnevernet. Bedre utnyttelse kan bidra til å få mer ut av de ressurser som finnes. Ett eksempel kan være å utnytte de systemer som allerede er etablert, bedre. Et annet er den sosiale infrastrukturen som barnehager og skoler utgjør. Her finnes verdifulle arenaer for lek og læring og her tilbringer de som skal overta ansvaret, mye av sin tid. *Statsbygg etterlyser en analyse av hvordan ulike eksisterende systemer kan brukes på nye måter for å oppnå en mer effektiv utnyttelse av de midlene som blir stilt til rådighet.*

FoU

Like viktig som økte ressurser kan være at de omfordeles og får en mer målrettet bruk. Ressurser bør i større grad gå til og styres av operative aktører.

Det bør i større grad presiseres at forsknings- og utredningsoppgavene ikke bare må baseres på brukernes behov, men at de også må være brukerstyrt. Slik sikres at politikernes/forvaltningens behov trekkes inn i forskningen. Statsbygg ser her at vi bør kunne være en slik operativ bruker/utøver som sikrer at FoU innen dette feltet anvendes i praksis.

Det bør videre være eiere og brukere av kulturminner som trekker forskningsinstitusjonene inn og ikke omvendt.

Vi støtter for øvrig oppsummeringspunktene i 11.9.

4. Eiernes og brukernes rolle og situasjon i kulturminnearbeidet.

Få av statens verneverdige eiendommer har vært underlagt formelt vern etter kulturminneloven. Det har vært forutsatt at staten skulle greie seg selv. Dermed har staten ikke hatt klart definerte plikter i forhold til ivaretagelse av kulturhistoriske verdier i eiendomsmassen. Begrensningene i forhold til å foreta brukertilpassede endringer (for leietakerene/leiebetalerene) har vært få. Kulturminnevernmyndighetene har i liten grad vært rådgivende.

Statsbyggs rolle:

Som statens største sivile eiendomsforvalter har Statsbygg i de senere år i økende grad erkjent sitt ansvar for å ivareta kulturhistoriske verdier i egen bygningsmasse, samt i planprosesser og byggeprosjekter som utføres på vegne av andre departementer.

I vår rolle som byggherre støtter vi ideen om at:

- Kulturhistoriske hensyn inkluderes i en godkjenningsordning for foretak i byggebransjen for arbeid med kulturhistoriske bygninger, knyttet til søknadsppliktige arbeider etter plan- og bygningsloven. Det utarbeides et oppdatert register over disse i en database.
- En database over produsenter og leverandører av nisjeprodukter for rehabilitering/restaurering etableres.

- Kompetansenettverk innenfor håndverk og konservering bør etableres.

Statsbyggs miljøhandlingsplan:

Kulturminnevern er med som et område i Statsbyggs miljøhandlingsplan. Av de tiltakene som er beskrevet er arbeidet med innføring av krav om byggetekniske undersøkelser for byggeprosjekter i verneverdig bebyggelse kommet lengst.

Verneplaner:

Flere statlige etater har laget landsverneplaner i samarbeid med vernemyndighetene. Planene danner et verdifult grunnlag for formelt vern etter Kulturminneloven eller Plan- og bygningsloven, samt utarbeidelse av retningslinjer for forvaltning, drift og vedlikehold. Fordi staten kjøper og selger eiendom er det vesentlig at planene rulleres.

Det er ønskelig med mer formalisert vern av statens kulturhistoriske eiendommer som grunnlag for klarere rolleforståelse, ansvar og plikter. Dette vil gjøre forvaltningen lettere og mer forutsigbar. Det er behov for en tettere oppfølging fra kulturminnevernmyndighetenes side i forhold til de statlige etater som eier fredet og verneverdig bygningsmasse.

Statsbyggs situasjon:

Statsbygg har økonomi til å vedlikeholde sine eiendommer, og når kunnskap og bevissthet om kulturminnevern etter hvert økes, vil vi kunne forvalte statens kulturhistorie på en bedre – og riktigere måte. Kunnskapsoppbygging tar tid, men interessen for kulturminnevern er merkbart økende i etaten. Den store generelle bygnings- og forvaltningsmessige kompetansen vi innehar er et godt fundament for bredere kulturminnefaglig forståelse. I det videre arbeidet er det behov for tettere samarbeid med kulturminnemyndigheten.

Statens kulturhistoriske eiendommer - Politikk for eierskap og forvaltning Forprosjekt:

På initiativ fra Statsbygg igangsatte AAD arbeidet med et forprosjekt for å se nærmere på politikk, eierskap og forvaltning av Statens kulturhistoriske eiendommer. Forprosjektrapporten, som var ferdigstilt i mars 2002, er utarbeidet i nært samarbeid med Miljøverndepartementet, Forsvarsdepartementet, Forsvarsbygg, Riksantikvaren og Statsbygg. Også Kultur- og kirkedepartementet og Norsk museumsutvikling har deltatt gjennom en referansegruppe. Forprosjektet beskriver dagens situasjon og utfordringer for statlig kulturminnevern på en utfyllende og noe mer nøyaktig måte enn NOU-ens kappittel 5.6. Statsbygg viser til Forprosjektrapporten som også omfatter kommentarer til flere av NOU-ens anbefalinger.

Forprosjektrapporten inneholder også et mandat for et omfattende hovedprosjekt som vil gå over flere år, og som sannsynligvis endelig kan danne grunnlag for en klarere og mer bevisst politikk for statens forvaltning av kulturhistoriske verdier – forankret i regjeringen.

Vi vil vise til forprosjektrapporten som utfyllende for høringsuttalelsen fra Statsbygg.

5. Partnerskap og samarbeid.

Det er et stort informasjons- og kunnskapsbehov i etater som driver eiendomsforvaltning. Samarbeid på tvers er vesentlig og det bør vurderes om nettverk mellom statlige etater innenfor dette området bør etableres..

6. Kompetanseoppbygging og utdanning.

Uten kunnskap kan god økonomi alene heller skade enn gavne kulturminnene våre.

Barns verdigrunnlag:

Kulturpolitikken handler om verdiskaping i dobbel forstand. Det savnes er sterkere vektlegging av barn som potensiale for framtida. Barna er fortidens fremtid, og deres verdigrunnlag og handlingsmønster vil ha et godt ankerfeste, - om vi legger til rette for det. Barns tidlige kontakt med og kunnskap om kulturminner og kulturmiljøer er viktig for deres holdning til temaet i senere alder. Kunnskap og opplevelse i tidlig alder skaper et verdigrunnlag for resten av livet. Mye er derfor vunnet om temaet kulturminner og kulturmiljøer fikk en mer sentral plass i sentrale og lokale læreplaner og pedagogiske opplegg i barnehager og skoler rundt om i hele landet. Med en aktiv deltakelse når læreplaner skal utarbeides har kulturminnevernet gode muligheter for å påvirke barns oppvekst og verdigrunnlag. Særlig gjelder dette gjennom bruk av ny teknologi som barn er opptatt av.

Statsbygg ser gjerne at barnas rolle får større plass i det strategiske bildet.

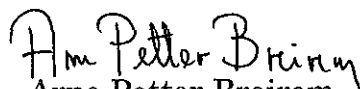
Statsbygg har stort behov for kunnskapsrike arkitekter, entreprenører, rådgivere innen tekniske byggfag – og utførende håndverkere i arbeidet med egne og andres verneverdige bygninger. Vi kan imidlertid ikke bestandig stole på at innleide rådgivere og/eller håndverkere ivaretar de kulturhistoriske verdiene. Det er helt vesentlig at Statsbygg som bestiller av tjenester vet hvilke krav vi skal stille, og hvilket kvalitetsnivå vi skal etterspørre – og akseptere - fra våre leverandører. Da må også vi øke vår kunnskap om kulturminnevern på alle nivåer i organisasjonen. Vi anbefaler derfor at det utvikles relevante etter- og videreutdanningstilbud tilpasset statlige eiendomsforvaltere, planleggere og utbyggere. Det er også ønskelig at Riksantikvaren får ressurser til å gjennomføre regelmessige samlinger og seminarer for offentlige forvaltere. Riksantikvaren besitter landets fremste ekspertise på kulturminnevern, og bør ha en betydelig mer fremtredende formidlerrolle enn i dag.

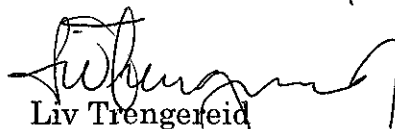

8. Kommuneprosjektet.

Statsbygg planlegger ofte i nær kontakt med kommuner rundt i landet, og har erfaring med hvor viktig det er for en kommune å ha riktig kompetanse i fht. å følge opp tiltakshavere som søker retningslinjer for sin planlegging og har behov for kommunal kompetanse underveis i arbeidet. Også politikerne har behov for faglig vurdering og prioritering for å behandle plansaker.

Vennlig hilsen

Arne Petter Breirem
Direktør

Liv Trengereid
Avdelingsdirektør